

Poljičke isprave II (iz Zbirke Aleksandra Poljanića)

Privedio, transkribirao i transliterirao Mehmed Kardaš. Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH (Editio Memoria Bosniaca), Sarajevo 2022, 291 str.

Poljica Documents II (from the Aleksandar Poljanić Collection)

Prepared, transcribed and transliterated by Mehmed Kardaš. National and University Library of Bosnia and Herzegovina (Edition Memoria Bosniaca), Sarajevo 2022, p. 291

Erma Ramić-Kunić

Univerzitet u Sarajevu – Institut za jezik, Sarajevo, Bosna i Hercegovina / University of Sarajevo – The Language Institute, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
erma.ramic.kunic@izj.unsa.ba

Nakon što je 2021. godine izašao prvi svezak poljičkih isprava iz zbirke čuvenoga kolekcionara Aleksandra Poljanića koja se čuva u Specijalnoj zbirci Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH u Sarajevu, ove smo godine dočekali i drugi svezak koji donosi obradu novih stotinu dokumenata. Predstavljene su dosad neobjavljene i naučnoj javnosti nedovoljno poznate ćirilčne isprave (u širem smislu te riječi) ranonovovjekovnog perioda koje govore o privatnom i javnom životu ljudi iz poljičkoga kraja i njihovih susjeda u splitskom zaleđu.

Dokumenti koji čine drugu stotinu isprava iz Poljanićeve zbirke, po svojim su formalnim i sadržajnim karakteristikama, kao i u prvom dijelu zbirke, kupoprodajni ugovori, založnice, testamenti, knjižice računa / dugovanja, izjave, potvrde, kao i razni drugi ugovori koji uglavnom rješavaju imovinsko-pravne odnose. Nekoliko dokumenata iz druge skupine pisano je dvojezično – na hrvatskom i italijanskom. To su uglavnom isprave generalnih providura nastale u Zadru i Splitu, a u njima se rješavaju pojedini sporovi među Poljičanima. Pismo kojim su pisani ovi dokumenti varijanta je zapadne ćirilice čija je široka upotreba – bosanskohumsko, dalmatinsko i dubrovačko područje – proizvela regionalne podtipove. Ova brzopisna varijanta ćirilice u literaturi nosi različite nazive: zapadna ćirilica, bosančica, bosanica, a hrvatski historičari i filolozi najčešće je nazivaju hrvatska ćirilica. Važno je istaći da na dalmatinskom prostoru paralelno živi latinica, što potvrđuju brojna pisama u kojima dolaze potpisi pisani latinicom, a ponekad i cijelo pismo. Kad je riječ o jeziku, za ove dokumenti se najčešće kaže da su pisani narodnim jezikom, s tim da slijede sintaksičke modele unaprijed zadanih pravnih formula. Knjigu koja je pred nama čine Predgovor (str. 7–8),

uvodna studija O ispravama iz Poljanićeve zbirke s tri potpoglavlja “O utjecaju latinice na poljičku ćirilicu”, “O jeziku isprava” i “Napomene o ovom izdanju” (str. 9–17), potom slijedi središnji dio knjige Isprave (str. 20–281), a na kraju se nalaze “Fizički opis i vodeni znakovi dokumenata” (str. 282–289) i Literatura (str. 290–291). Predgovor potpisuje Ismet Ovčina, uvodne priloge i središnji dio Isprave Mehmed Kardaš, a fizički opis poljičkih isprava Muamera Smajić. U digitalizaciji isprava učestvovali su i studenti Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Zenici, pod rukovodstvom as. Jovane Jokanović.

U prvom dijelu edicije predstavljene su najvažnije grafijske i fonološke karakteristike prvih stotinu isprava iz Poljanićeve zbirke s namjerom da se objasne principi izdanja njihovih tekstova. Gotovo sve navedene pravopisne i jezičke crte (ikavizam, šćakavizam, adrijatizmi itd.) odlikuju i drugu skupinu dokumenata. U okviru izdanja drugih stotinu isprava pažnja je usmjerena na neke grafijske odlike koje su rezultat utjecaja onodobne latinice na ćirilčnu minuskulu srednjodalmatinskoga prostora. Iako je utjecaj latinice najočitiji u dokumentima nastalim izvan Poljica, u kancelarijama generalnih providura, što je sasvim očekivano budući da je riječ o poligrafičnim kancelarijama, pravopisna rješenja koja su posljedica utjecaja latinične grafije dolaze i u ispravama iz poljičkoga kraja. To se uočava u nizu grafijskih odlika: od obilježavanja palatala /l/ i /n/ kombinacijama sa đervom, pisanja slogotvornog *r* kombinacijom *ar*, do miješanja različitih suglasnika, najčešće frikativa i afrikata.

U uvodnom dijelu izdanja prve skupine isprava iz Poljanićeve zbirke prikazane su najvažnije jezičke crte na planu fonologije, a sve tamo navedene odlike karakteriziraju i drugu skupinu dokumenata

(ikavizam, šćakavizam, adrijatizmi itd.) pa se priređivač u izdanju druge skupine isprava ukratko osvrnuo na najvažnije pojave u morfološkom sistemu, naglašavajući prisutnost starijeg stanja u ispravama, naročito oblika koji održavaju čakavsko-zapadnoštokavsku morfologiju.

Svi principi priređivanja dokumenata koji su utvrđeni u prvoj knjizi slijeđeni su i u drugoj. Naime, prvo se daje kratak opis sadržaja, zatim datum isprave, ime osobe koja je pisala te fizički opis. Također je naveden i početak i kraj teksta. Pored faksimila, svi dokumenti donose se u dvije verzije: ćiriličnoj i latiničnoj. Raćunalni font koji se koristio u ćiriličnoj transliteraciji ovdje predstavljene poljićke građe je BosNow. Ćirilićna je transliteracija urađena po savremenim principima izdavanja starih tekstova. Naime, pri ćirilićnoj transliteraciji oponašano je stanje u izvornom rukopisu. Tekst je prenesen principom red na red, slovo za slovo, oponašana su nadredna slova, kao i interpunkcija. Na mjestima gdje su pojedini dokumenti oštećeni, ili gdje je tekst nećitljiv, postavljene su rekonstrukcijske zagrade. U latinićnoj transliteraciji ućinjene su i određene

intervencije koje savremenom ćitaocu olakšavaju razumijevanje teksta. Dijelovi teksta koji u ćirilićnoj verziji nisu rekonstruirani, u latinićnoj verziji rekonstruirani su samo onda kada se s najvećom sigurnošću moglo pretpostaviti koji je nedostajući dio teksta. Skraćenice su riješene u oblim zagrada, a pisarske greške nisu ispravljane, ćak i kada su oćite, kao što su suvišna ponavljanja. Svakako je pohvalno što će transliteraciju teksta pratiti i odgovarajući faksimili, što će prvenstveno biti od znaćaja za dalja istraživanja ovdje predstavljene građe.

Faksimiliranim izdanjem i transkripcijom poljićkih isprava ućinjen je veliki korak pa valja pohvaliti ovaj poduhvat Nacionalne i univerzitetške biblioteke Bosne i Hercegovine da objavi poljićke isprave koje se ćuvaju u njenoj Specijalnoj zbirci. Priređivaću Mehmedu Kardašu mora se odati priznanje za precizno priređivanje teksta poljićkih dokumenata. Poljićke su isprave zanimljiv i znaćajan dio kulturnog naslijeđa te se nadamo da će u skorije vrijeme biti priređene i predstavljene naućnoj javnosti i preostale isprave.